

Digitale revolutie in de rechtszaal?

Een onderzoek naar het gebruik van beeldmateriaal in de rechtszaal en de motivering van dat beeldgebruik door de rechter in de einduitspraak

Eindwerkstuk Communicatie- en Informatiewetenschappen

Joy Hordijk
3843912
Begeleiding door Lisanne van Weelden

23 januari 2017
Universiteit Utrecht
7026 woorden

Samenvatting (250 woorden)

Onderzoek naar en literatuur over de verwerking van beelden geven aanleiding te veronderstellen dat beeld een sterkere overtuigingskracht heeft dan woorden. Dat roept de vraag op of die mogelijk sterkere kracht van beeld ook invloed heeft op het Nederlandse rechtssysteem. Er wordt namelijk steeds meer gebruik gemaakt van beeld in de Nederlandse rechtszaal en onderzoek naar dit gebied staat in Nederland nog in de kinderschoenen. Uit voorliggend onderzoek en bijbehorende corpus blijkt dat in 1/3^e van alle zaken van de politierechter van de rechtbank Midden-Nederland beelden worden ingezet als bewijsmateriaal. 26,3% hiervan wordt fysiek getoond.

De kracht van beeld kan een cruciale rol spelen voor de beoordeling of de verdachte een strafbaar feit wel of niet heeft gepleegd. Middels dit onderzoek is een eerste stap gezet in het in kaart brengen van beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal. Onderzocht is hoe partijen een beeld beschrijven, of een beeld terugkomt in de einduitspraak van de rechter en hoe de rechter in zijn einduitspraak omgaat met twijfel over wat er op het beeld te zien is.

Uit de resultaten blijkt dat er verschillende manieren worden gehanteerd om een beeld te beschrijven, maar dat het overgrote deel van deze beschrijvingen erg expliciet van betekenis is en daardoor erg sturend. Deze sturende beschrijvingen worden niet zo maar overgenomen door de rechter: de rechter vaart in de meeste gevallen zijn eigen koers. Van de beelden die door partijen zijn omschreven, kwam slechts 36,8% terug in de einduitspraak. Het gebruik werd in dit geval altijd gemotiveerd. De manier waarop het beeld terugkomt in de motivatie is wisselend; er zit geen eenduidige lijn in. Soms wordt een beschrijving van de officier van justitie of de verdediging volledig overgenomen en op andere momenten veegt de rechter de bewijswaarde van het beeld van tafel. Als er twijfel bestaat over een beeld, dan noemt de rechter het beeld in zijn einduitspraak en geeft hij zijn mening over het beeld.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	p. 4
1.1. Aanleiding	p. 4
1.2. Theoretisch kader	p. 4
1.3. Vraagstelling	p. 7
2. Methode	p. 8
2.1. Onderzoeksubjecten en procedure	p. 8
2.2. Dataverzamelmethode: het codeerschema	p. 8
2.3. Data-analyse	p. 10
2.3.1. Statistische verwerking	p. 10
2.3.2. Kwalitatieve analyse	p. 11
3. Resultaten en analyse	p. 11
3.1. Resultaten	p. 11
3.2. Analyse en interpretatie	p. 12
3.2.1. Beschrijvingen van de partijen	p. 12
3.2.2. Beschrijvingen en motivering van de rechter	p. 13
3.2.3. Twijfel	p. 14
4. Conclusie en Discussie	p. 15
4.1. Conclusie	p. 15
4.2. Discussie	p. 16
5. Literatuurlijst	p. 17
6. Bijlagen	p. 19
6.1. Bijlage 1	p. 19
6.2. Bijlage 2	p. 23
6.3. Bijlage 3	p. 24
6.4. Bijlage 4	p. 27
6.5. Bijlage 5	p. 30

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In dit eindwerkstuk zal ik het beeldgebruik in de rechtszaal gaan onderzoeken. Ik zal mij met name toespitsen op de motivering van de rechter voor het gebruik van beeldmateriaal in de einduitspraak. Aanleiding voor dit onderzoek is het feit dat in de rechtszaal steeds meer gebruik wordt gemaakt van beeldmateriaal (Dubelaar & Vanderveen, 2009; Van den Hoven, 2012; Vanderveen, 2011). Er zitten bijvoorbeeld foto's in het dossier van het plaats delict of er worden camerabeelden in de rechtszaal getoond waarop te zien is dat de verdachte het strafbare feit pleegt. Binnen de rechtspraak heerst een lange traditie waarin de rationaliteit wordt vereenzelvigd met het geschreven woord en gesproken tekst, en niet met beeld (Feigenson & Spiesel, 2011). De Nederlandse rechtspraak en het onderzoek ter terechtzitting kenmerken zich daardoor traditioneel gezien door een schriftelijke praktijk (Dubelaar & Vanderveen, 2009). Dubelaar en Vanderveen stellen dat er zich vragen opdoen door deze opmars van beeldmateriaal in de rechtszaal. In de eerste plaats omdat beeld een ander effect heeft op de mens dan tekst. Beeld werkt indringender. Uit onderzoek van Douglas, Lyon en Ogloff (1997) is bijvoorbeeld gebleken dat in nagebootste rechtszaken vaker tot een schuldigverklaring werd gekomen na het tonen van beeld in vergelijking met wanneer er geen beeld werd getoond. Participanten kregen na het lezen van een transcript van een moordzaakproces een kleurenfoto van het slachtoffer te zien, een zwart-wit foto van het slachtoffer of geen foto. In de kleurenconditie en in de zwart-wit conditie lag het aantal schuldigverklaringen op de dubbele hoeveelheid van het aantal schuldigverklaringen in de conditie waarin geen foto was getoond. De participanten in de foto condities vertoonden daarnaast meer emotionele en fysieke reacties dan in de controle conditie. Opvallend was dat de participanten zelf niet het idee hadden dat beeld van enig invloed was geweest op de schuldigverklaring.

Dubelaar en Vanderveen (2009) stellen bovendien dat er nog geen enkel onderzoek naar de aard en omvang van het beeldgebruik in de Nederlandse rechtspraak is gedaan. Flight (2016) voegt daar aan toe dat er in Nederland nog steeds geen kwantitatief onderzoek is gedaan naar het tonen van camerabeelden in de rechtszaal. Dat maakt dit onderzoek wetenschappelijk relevant. Naast dat onderzoek naar de frequentie en het effect van beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal nog in de kinderschoenen staat, dient onderzoek naar dit beeldgebruik ook een maatschappelijk doel. Het is voor de burger van groot belang dat het rechtssysteem transparant is en dat een proces eerlijk verloopt. Als beeld ook in de rechtszaal een sterker effect heeft dan tekst, dan zou dat kunnen leiden tot meer veroordelingen of zwaardere straffen. Als eenzelfde zaak zonder beeldgebruik tot lagere straffen leidt, is dat een oneerlijke uitkomst voor de burger. Doelstelling van voorliggend onderzoek is dan ook om een eerste stap te zetten in het in kaart brengen van het gebruik van beeldmateriaal in de rechtszaal.

1.2 Theoretisch kader

Het is een feit dat wij ons steeds meer bewegen in een door beelden gedomineerde maatschappij en cultuur. We blijven op de hoogte van wat er speelt in de wereld door het kijken naar nieuwsuitzendingen, politici houden contact met hun achterban via korte vlogs of videocalls en tussen de bedrijven door vermaken we ons met allerlei filmpjes via social media of kijken we series en films. Feigenson en Spiesel (2011) geven aan dat het daardoor geen verrassing is dat ook binnen de rechtspraak steeds meer gebruik wordt gemaakt van beeldmateriaal naast het gesproken en geschreven woord. De vraag is of dat beeldgebruik in de rechtszaal ten opzichte van het gesproken en geschreven woord effecten in de uitspraak met zich mee kan brengen.

Volgens Feigenson en Spiesel (2011) is een eerste verschil tussen tekst en beeld de manier waarop het bedoelde idee of concept ervan wordt begrepen. Als iemand een tekst leest, moet diegene de hele zin of zelfs de hele alinea lezen om de boodschap te begrijpen. Bij beeld is dat anders. Bij beelden word je direct aan de totaliteit ervan blootgesteld, waarna je het beeld gaat ontleden. Tijdens het ontleden kan je, als je denkt de inhoud te begrijpen, op elk moment stoppen. Doordat het ontledingsproces op een bepaald moment stopt, kunnen mogelijke andere betekenissen over het hoofd worden gezien. Binnen de context van de rechtspraak kan dit ertoe leiden dat waar een rechter normaal gesproken alle schriftelijke stukken doorleest, hij wellicht slechts vluchtig naar een foto kijkt, omdat hij na dit vluchtige kijken al denkt te weten wat op die foto wordt afgebeeld. Deze manier van ontleden kan betekenen dat een rechter belangrijke, maar minder makkelijk zichtbare details mist, die hij bij het lezen van een tekst waarschijnlijk wel was tegengekomen. Het houdt bovendien in, dat twijfel over wat er op een beeld te zien is, geen alledaagse praktijk zal zijn. Een onsamenhangend geschreven of gesproken betoog valt op, maar specifieke details waardoor getwijfeld kan worden aan een beeld zullen alleen aan de oppervlakte komen als voldoende aandacht wordt besteed aan (de ontleding van) het beeld.

Ten tweede kaarten Feigenson en Spiesel (2011) aan dat beelden over het algemeen meer vertrouwen opwekken dan tekst. Dit wordt ook wel het naïef realisme genoemd. Het vertrouwen in beeld komt allereerst doordat beschrijvende afbeeldingen (beelden die de wereld laten zien als door iemands eigen ogen), de schijn van een niet-gemedieerde wereld wekken. Daardoor hebben mensen de neiging beeld als een meer betrouwbare afspiegeling van de werkelijkheid te aanvaarden dan woorden. Dit leidt ertoe dat bij beelden, sneller dan bij woorden, emotionele reacties worden opgewekt. Deze emotionele reacties komen overeen met de emoties die normaal opgewekt worden bij het afgebeelde concept. Daarnaast zijn woorden veel makkelijker vatbaar voor wantrouwen dan beelden, omdat zij minder levendig aanvoelen, minder vermakelijk zijn en daardoor minder interessant. Dit grotere vertrouwen in beeld betekent simpel gezegd dat men van hele goede huize moet komen om de waarachtigheid van beeld te ondermijnen. Met betrekking tot de rechtspraak valt af te vragen of rechters wel in staat zijn om een beeld voldoende kritisch te benaderen en alle betekenissen te achterhalen. Zijn rechters in staat om tot een eigen kritische waardering van een beeld te komen of neemt de rechter de schijn van de niet-gemedieerde wereld van het beeld over?

In navolging hiervan schrijft Hoogwater (2007) na een interview met Sherwin en Feigenson dat Feigenson beelden geschikter acht dan woorden om te beïnvloeden en tevens te overtuigen in de rechtszaal. Dit omdat conclusies (binnen de context van de rechtszaal: uitspraken) vaak worden gestoeld op intuïtie en onbewuste factoren. Omdat de betekenis van beelden niet altijd of niet helemaal bekend wordt en mensen beter in staat zijn om beelden te onthouden, levert dat een perfecte combinatie op om de rechter te beïnvloeden dan wel te overtuigen. Sherwin concludeert dat het bij het gebruik van beeld gaat om het overbrengen van emoties en minder om het overbrengen van informatie. Daarnaast is men met beeld meer geneigd om ontbrekende informatie aan te vullen dan bij tekst. Gedacht kan worden aan een reconstructie, waarbij men na het zien van de beelden denkt meer te weten van het verloop van een misdrijf dan na het lezen van een chronologische beschrijving van datzelfde misdrijf. Dat beelden meer zouden kunnen beïnvloeden en overtuigen dan tekst, kan zijn werking hebben op de partij die het beeld aanlevert. De officier van justitie of de verdediging kan zelf merkbaar overtuigd zijn van het beeld en het als dusdanig presenteren. Naast een mogelijk beïnvloedend en overtuigend beeld, krijgt de rechter dan tevens te maken met een fanatieke partij, waar hij tijdens de zitting op moet kunnen anticiperen. Bovendien kan de neiging tot

het aanvullen van ontbrekende informatie voor risico's binnen de rechtspraak zorgen. Er moet voor gewaakt worden dat op het moment dat de bewijsvoering niet rond komt, de gaten binnen de bewijsvoering niet worden opgevuld door twijfelachtig bewijsmateriaal of bewijsmateriaal dat daar niet geschikt voor is.

Naast de beschreven suggesties hierboven, is het effect van beeldmateriaal op het rechterlijk oordeel in diverse experimenten onderzocht. Dubelaar en Vanderveen (2009) halen in hun artikel diverse studies aan waarin de invloed van beeld binnen de context van de rechtszaal werd onderzocht. Zij halen onder meer het eerder genoemde onderzoek van Douglas et al (1997) aan, maar ook het onderzoek van Whalen en Blanchard (1982), waaruit bleek dat de jury tot een hogere schadevergoeding kwam na de vertoning van beeld. In dit onderzoek werden de participanten net als in het onderzoek van Douglas et al. ingedeeld in drie condities (kleurenfoto, zwart-wit foto en geen foto). Daarbij werd ook de ernst van het letsel van het slachtoffer gemanipuleerd en de mate van schuld van de verdachte. Uit de resultaten bleek dat de hoogste schadevergoeding werd toegekend in de condities met een kleurenfoto en waarbij de mate van schuld van de verdachte hoog lag. Of het slachtoffer erg of minder erg letsel had opgelopen maakte niet uit.

Kassin en Garfield (1991) toonden aan dat de bewijsstandaard naar beneden ging na het tonen van videobeelden van het plaats delict. Zij deden dat door participanten na het lezen van een transcript van een proces in drie condities te verdelen: in de eerste conditie werd een video getoond van het vermoorde slachtoffer, in de tweede conditie een niet relevante video en in de derde conditie werd geen video getoond. Na het invullen van een vragenlijst bleek dat het tonen van relevante beelden van het plaats delict naast een lagere bewijsstandaard ook tot individuele vooringenomenheid leidt.

Bright en Goodman-Delahunty (2006) deden onderzoek naar het laten lezen van nare teksten versus het laten zien van nare foto's in de rechtszaal. Zij concludeerden dat het laten lezen van nare teksten niet van invloed was, terwijl zowel neutrale foto's en nare foto's wel van invloed waren. Bij deze foto's ervoeren de participanten een sterkere emotionele reactie, zoals woede ten aanzien van de verdachte en de participanten hingen een grotere waarde aan het belastende bewijs.

Veel bronnen uit het hierboven uiteengezette kader hebben betrekking op het Amerikaanse rechtssysteem. Kenmerkend aan het Amerikaanse systeem is haar juryrechtspraak. Dit houdt in dat de uiteindelijke vraag of iemand schuldig of onschuldig is over wordt gelaten aan een jury bestaande uit Amerikaanse burgers, in plaats van een beroepsrechter (Donker, 2008). Daarnaast is in Amerika meer onderzoek gedaan naar het effect van beeldmateriaal op de rechtspraak dan in Nederland. Dat neemt niet weg dat het ook interessant is om beeldgebruik in de Nederlandse rechtszaal te onderzoeken, juist omdat wij een ander rechtssysteem hebben en er nog weinig onderzoek is gedaan. De bovenstaande onderzoeken zijn niet in Nederland uitgevoerd, maar ik ga ervan uit dat het in Nederland niet anders zal zijn, omdat het om gelijke cognitieve processen gaat. Ook in Nederland roepen beelden daadwerkelijk emotionele reacties op. Dit blijkt bijvoorbeeld uit een artikel van Italianer (2008), waarin verslag wordt gedaan van een interview met een officier van justitie. De officier van justitie vertelt over een zaak waarin twee kinderen gedurende een half jaar werden mishandeld en gefilmd door een groep andere kinderen. Zij zei over de beelden het volgende:

“(...) Het was echt schokkend om te zien hoe Jutka en Micha werden geschopt, geslagen en uitgescholden terwijl iedereen eromheen staat te schreeuwen en joelen(...). Je hart breekt als je het ziet. Ook de politie was diep geschokt.”

1.3 Vraagstelling

Uit het hierboven uiteengezette theoretisch kader blijkt dat beeld sterkere effecten zou kunnen hebben op de rechter dan tekst. Zo kan het problematisch zijn dat niet altijd alle betekenissen van beeld kunnen worden achterhaald, doordat de deelnemers in de rechtbank, in tegenstelling tot het ontleden van tekst, op elk gewenst moment kunnen stoppen met de ontleding.

Daarnaast wekt beeld meer vertrouwen dan tekst, kan beeld overtuigender zijn dan tekst en zijn mensen bij beeld sneller geneigd om ontbrekende informatie in te vullen.

In diverse artikelen, waaronder dat van Dubelaar en Vanderveen (2009), wordt aangekaart dat binnen het Wetboek van Strafvordering (Sv) nog maar weinig bepalingen zijn opgenomen omtrent het gebruik van beeldmateriaal tijdens de zitting. De vraag of er regels moeten komen voor het gebruik van beeldmateriaal in de rechtszaal is van een dusdanige omvang dat het dit onderzoek te buiten gaat, onder meer vanwege het weinige onderzoek dat tot nu toe is gedaan in Nederland. Waar wel inzicht in kan worden verkregen, is het huidige gebruik van beeldmateriaal in de rechtszaal, of de rechter het beeld als bewijsmateriaal overneemt, hoe de rechter het gebruik van beeld in de einduitspraak onder woorden brengt en hoe de rechter omgaat met beelden waarbij twijfel bestaat over wat er op te zien is.

Ik wil benadrukken dat op de momenten dat twijfel bestaat over wat er op een beeld te zien is, de rechter bijzonder oplettend moet zijn. De mogelijke effecten van beeldmateriaal kunnen op het moment dat twijfel bestaat over een beeld cruciaal zijn. De rechter kan geneigd zijn om vooral van de eigen interpretatie uit te gaan en daardoor minder openstaan voor twijfel en andere invalshoeken. De eerlijkheid van het proces kan in zo een geval in het geding komen. Het is dus van belang dat de rechter zijn overwegingen inzichtelijk maakt en duidelijk maakt hoe het beeld heeft bijgedragen aan het eindoordeel.

Met de mogelijke implicaties voor de besluitvorming van de rechter in het achterhoofd en het feit dat onderzoek naar dit fenomeen in Nederland nog in de kinderschoenen staat, lijkt het mij belangrijk dat het gebruik van beelden in de Nederlandse rechtszaal in kaart wordt gebracht en dat wordt onderzocht hoe de rechter het gebruik van beeldmateriaal in de einduitspraak onder woorden brengt. Daarnaast wil ik kijken naar hoe de rechter om gaat met twijfelachtige beelden, omdat de kracht van beeld juist in die gevallen cruciaal kan zijn. Ik ben daarmee tot de volgende onderzoeksvraag gekomen:

Hoe komt het beeldmateriaal dat ter zitting door de partijen wordt beschreven terug in de motivering van de einduitspraak van de rechter en hoe gaat de rechter om met beelden waarbij twijfel bestaat over wat er op het beeld te zien is?

Voordat antwoord kan worden gegeven op deze hoofdvraag en bijbehorende onderstaande deelvragen, is het van belang dat wordt vastgesteld wat het gebruik van beeld in de rechtszaal is. Hoe vaak wordt gebruik gemaakt van beeld in de rechtszaal? Wordt een beeld fysiek getoond of alleen beschreven? Middels de eerste onderzoeksvraag zal daar een antwoord op worden gegeven:

1. Wat is het gebruik van beeld in de rechtszaal?

De hoofdvraag zal daarna worden beantwoord aan de hand van nog drie deelvragen:

2. *Hoe wordt het beeld door de partijen beschreven in de rechtszaal?*

Deze deelvraag ziet op de beschrijvingen van de partijen van het beeld. Er wordt gekeken naar hoe de officier van justitie en de verdediging het beeld beschrijven. Onderzocht wordt of zij gebruik maken van dezelfde woorden, dezelfde zinnen of zinsconstructies.

3. *Gaat de rechter mee in wat de partijen stellen dat het beeld weergeeft en hoe wordt dat gemotiveerd in de einduitspraak?*

Voor beantwoording van deze deelvraag wordt specifiek gekeken naar de beschrijving van de rechter van het beeld. Wordt het beeld gebruikt in de einduitspraak, dan wordt tevens gekeken naar de motivatie voor dat gebruik. Volgt de rechter qua inhoud het betoog van de officier van justitie of van de verdediging? Gebruikt hij dezelfde woorden of kiest de rechter voor een eigen interpretatie?

4. *Hoe gaat de rechter om met beelden waarbij twijfel bestaat over wat er op het beeld te zien is?*

De deelvraag richt zich op die gevallen waarin een van de partijen twijfelt aan wat er op het beeld te zien is. Onderzocht wordt of de rechter het twijfelachtige beeld gebruikt in de einduitspraak en hoe hij dat motiveert.

Alle vragen zijn explorierend, omdat eerdere bevindingen omtrent dit onderwerp niet generaliseerd kunnen worden naar het Nederlandse rechtssysteem.

2. Methode

2.1. Onderzoeksubjecten en procedure

In het kader van een overkoepelend eindwerkstukproject zijn gedurende 2,5 week (in de periode van 9 tot en met 29 december 2016) door drie studenten zoveel mogelijk zittingen van de politierechter Midden-Nederland bijgewoond. De studenten woonden de gehele ochtend- (van 9.00 tot 13.00) of middagzitting (van 13.30 tot 18.00) bij, om selectie van zaken te voorkomen. Tijdens deze zittingen werd data verzameld om onderzoeksvragen van het huidige onderzoek en onderzoeken van twee andere studenten te beantwoorden. De observaties werden gecodeerd aan de hand van een codeerschema dat voorafgaand aan de bezoeken werd opgesteld en op 6 december 2016 is getest. Voor elke zaak werd één codeerschema ingevuld. Bij dit codeerschema zal in de volgende paragraaf uitgebreider worden stilgestaan.

De studenten hebben de eerste zitting van 9 december 2016 gezamenlijk bijgewoond, zodat de bevindingen achteraf samen besproken konden worden. Daardoor konden de observaties vergeleken worden en kon een eenduidige manier van coderen afgesproken worden. Vervolgens zijn de twee daaropvolgende zittingen door twee studenten bijgewoond, weer vanwege hiervoor genoemde reden. De overige zittingen zijn individueel bijgewoond. Direct na de zittingen werd de data uit de codeerschema's in een Excel-bestand ingevoerd, voor latere analyse.

2.2. Dataverzamelmethode: het codeerschema

Tijdens het bijwonen van de zittingen werden de observaties gecodeerd met een vooraf opgesteld codeerschema. Het opstellen van dit schema vond plaats in onderling overleg tussen de drie studenten en hun begeleidster. Het codeerschema is te zien in Bijlage 1. Het codeerschema begint met een algemeen deel, waarbij algemene informatie zoals de datum, de duur en het onderwerp van de zaak bevraagd werden. Als sprake was van beeldgebruik in een zaak, dan werd tevens om een korte samenvatting van het beeld gevraagd. Deze informatie dient om een zaak snel te kunnen herleiden. Na het algemene deel zijn 14 specifieke codeercategorieën opgenomen waar tijdens de zitting naar gekeken diende te worden. Elke student voerde een eigen onderzoek uit, waardoor niet elke categorie die is opgenomen in het codeerschema van belang is voor dit onderzoek.

In totaal waren voor dit onderzoek 8 categorieën (de categorieën 2, 8, 9, 10, 11, 12, 13, en 14) van toepassing. Voor het gemak zijn deze categorieën samen opgenomen en opnieuw genummerd in Bijlage 2. In Tabel 1 is voor deelvraag 1 en 2 opgenomen welke categorie van belang is en wat de categorie inhoudt. In Tabel 2 is hetzelfde gedaan voor deelvraag 3 en 4.

Tabel 1. Deelvraag 1 en 2 en bijbehorende categorieën

Deelvraag	Categorie	Invulling en belang voor deelvraag
1	1. Aanwezigheid beeld in rechtszaal	Gekeken werd of er in een zaak gebruik werd gemaakt van beeld. Zo ja, werd het beeld fysiek getoond of beschreven? Hierdoor kon het gebruik van beeld vastgesteld worden.
2	1. Aanwezigheid beeld in rechtszaal	Als in een zaak gebruik werd gemaakt van beeld: hoe lang was de beschrijving? Er werd onderscheid gemaakt tussen een 'korte beschrijving' (van 1 tot 2 zinnen) en een 'lange beschrijving' (langer dan 2 zinnen). Hierdoor konden uitspraken over de lengte van de beschrijvingen van de partijen worden gedaan.
	3. Beschrijving beeld OvJ	Hoe beschreef de OvJ het beeld? Door de gehele beschrijving te noteren kon onderzocht worden of de partijen gebruik maakten van dezelfde woorden, zinnen en zinsconstructies.
	4. Beschrijving beeld verdediging	Hoe beschreef de verdediging het beeld? Door de gehele beschrijving te noteren kon onderzocht worden of de partijen gebruik maakten van dezelfde woorden, zinnen en zinsconstructies.

Tabel 2. Deelvraag 3 en 4 en bijbehorende categorieën

Deelvraag	Categorie	Invulling en belang voor deelvraag
3	2. Beschrijving beeld rechter	Hoe beschreef de rechter het beeld? Door de gehele beschrijving te noteren kon onderzocht worden of de rechter dezelfde woorden, zinnen en zinsconstructies gebruikt als de OvJ en verdediging. Daarnaast kon onderzocht worden of de rechter het betoog van de partijen volgt of voor een eigen interpretatie gaat.
	3. Beschrijving beeld OvJ	Hoe beschreef de OvJ het beeld?
	4. Beschrijving beeld verdediging	Hoe beschreef de verdediging het beeld?
	6. Beeld genoemd in uitspraak	Werd het beeld wel of niet genoemd in de uitspraak? Hierdoor kon geanalyseerd worden hoe vaak een beeld terugkomt in de uitspraak.
	7. Motivering van gebruik beeld in uitspraak	Werd het beeld wel of niet gemotiveerd in de uitspraak? Hierdoor kon geanalyseerd worden hoe vaak het gebruik van beeld werd gemotiveerd als het beeld werd opgenomen in de uitspraak.
	8. Motivering rechter	Wat was de motivering van de rechter voor het gebruiken van het beeld in de uitspraak? Middels deze vraag kon onderzocht worden of de rechter in zijn uitspraak het betoog van de partijen volgt of voor een eigen interpretatie gaat.
4	2. Beschrijving beeld rechter	Wat zegt de rechter over het twijfelachtige beeld?
	3. Beschrijving beeld OvJ	Wat zegt de officier over het twijfelachtige beeld?
	4. Beschrijving beeld verdediging	Wat zegt de verdediging over het twijfelachtige beeld?
	5. Twijfel	Wordt er wel of geen twijfel gezaaid over wat er op het beeld te zien is? Zo ja, wie twijfelt er? Hierdoor kan geanalyseerd worden hoe vaak er wordt getwijfeld aan een beeld en wie er twijfelt.
	6. Beeld genoemd in uitspraak	Wordt het twijfelachtige beeld wel of niet genoemd in de uitspraak? Hierdoor kan geanalyseerd worden hoe vaak een twijfelachtig beeld terug komt in de uitspraak
	7. Motivering van gebruik beeld in uitspraak	Als het twijfelachtige beeld genoemd wordt in de uitspraak, wordt dat dan ook gemotiveerd? Hierdoor kan geanalyseerd worden hoe vaak het gebruik van een twijfelachtig beeld wordt gemotiveerd.
	8. Motivering rechter	Wat was de motivering van de rechter voor het gebruiken van het twijfelachtige beeld? Hierdoor kan onderzocht worden waarom de rechter het beeld gebruikt.

2.3. Data-analyse

Statistische verwerking

De data die is verkregen door het invullen van de codeerschema's is op twee manieren verwerkt. De categorieën Aanwezigheid beeld in rechtszaal, Twijfel, Beeld genoemd in uitspraak en Motivering van gebruik beeld in uitspraak zijn statistisch verwerkt in het statistische computerprogramma SPSS Statistics 20. Op alle categorieën is beschrijvende

statistiek toegepast. Vervolgens is onderzocht of er een verband bestaat tussen het noemen van het beeld in de einduitspraak en het motiveren van het beeld in de einduitspraak door de rechter door middel van een chi-kwadraattoets (deelvraag 3). Diezelfde test is gebruikt om te testen of er een verband is tussen twijfel over de juistheid van het beeld en het terugkomen van dat beeld in de einduitspraak (deelvraag 4). Voor het tweede mogelijke verband is een aanvullende Fisher's Exact Test uitgevoerd.

Kwalitatieve analyse

De categorieën Beschrijving rechter, Beschrijving OvJ, Beschrijving verdediging en Motivering rechter waren open vragen en konden daardoor alleen kwalitatief geanalyseerd worden. Voor beantwoording van de tweede deelvraag is bij Beschrijving OvJ en Beschrijving verdediging gekeken of de inhoud daarvan onderling overeen kwam en of gebruik werd gemaakt van dezelfde woorden, dezelfde zinnen of zinsopbouw. Er is geprobeerd om de beschrijvingen onder te verdelen in verschillende groepen. Daarbij is ook onderscheid gemaakt tussen beschrijvingen die erg expliciet in betekenis waren en daardoor als erg sturend konden worden ervaren en beschrijvingen die minder sturend waren, doordat de spreker aangaf dat het om de eigen interpretatie ging.

Voor beantwoording van de derde deelvraag werd allereerst gekeken naar zaken waarin beide partijen en de rechter een beschrijving gaven van het beeld en waarin de rechter het gebruik van het beeld in de einduitspraak motiveerde. Op deze manier konden alle beschrijvingen naast elkaar worden gelegd en onderzocht of de beschrijving van de rechter anders was of overeenkwam met de beschrijving van (een van) de partijen. Gekeken werd naar de inhoud, dezelfde woorden, dezelfde zinnen en zinsopbouw. Vervolgens werd gekeken naar de motivering van de rechter om het beeld te gebruiken in de uitspraak. Door de motivering naast de beschrijvingen van de officier van justitie en de verdediging te leggen, kon nogmaals worden gekeken welke onderdelen uit de beschrijvingen van de partijen door de rechter werden overgenomen. Nam hij het betoog van de partijen over, of hield de rechter vast aan de eigen beschrijving? Daarna werd dezelfde methode gehanteerd voor zaken waarin een van de partijen niet aan bod kwam en waarin de rechter of geen beschrijving gaf of het beeld niet motiveerde in zijn einduitspraak.

Voor de vierde deelvraag werd gekeken naar hoe de partijen en de rechter in hun beschrijvingen twijfel uitten over wat er op het beeld te zien was. Daarna is onderzocht hoe het gebruik van het twijfelachtige beeld door de rechter in de einduitspraak werd gemotiveerd. Gekeken werd of de rechter uitlegde waarom hij het twijfelachtige beeld alsnog opnam als bewijsmateriaal en hoe uitgebreid die uitleg was.

3. Resultaten en Analyse

Resultaten

In totaal zijn 70 zaken van de politierechter bijgewoond. In 64,3% van deze rechtszaken werd geen beeld gebruikt (N=45). In 35,7% van de rechtszaken werd wel beeld gebruikt (N=25). Van belang hierbij is dat in sommige zaken meerdere beelden werden beschreven. Het totaal aantal beelden dat in de 25 zaken is gebruikt is 38. 26,3% van de beelden werd fysiek getoond tijdens de zitting (N=10) en 73,7% werd alleen beschreven (N=28). Van de 38 beelden werd 68,4% kort beschreven (N=26) en werd 31,6% van de beelden uitgebreider beschreven (N=12).

De 38 beelden die in de zaken werden beschreven, kwamen voor 36,8% terug in de einduitspraak van de rechter (N=14). Als het beeld werd genoemd in de einduitspraak, dan werd in alle gevallen het gebruik van dat beeld ook gemotiveerd door de rechter (N=14). Dat er een samenhang is tussen het noemen van het beeld in de einduitspraak en het motiveren van het beeld in de einduitspraak door de rechter blijkt uit de chi-kwadraattoets die is uitgevoerd. Uit die toets, waarvan resultaten in Tabel 3 te zien zijn, blijkt een significante samenhang ($\chi^2(1) = 38.00$; $p = 0.000$). Als gekeken wordt naar de waarden van de z-scores in Tabel 3, dan blijkt dat die samenhang vooral wordt veroorzaakt door de combinatie van het beeld dat genoemd werd in de einduitspraak en de motivatie van dat beeld in de einduitspraak ($z = 3.9$).

Tabel 3. Relatie tussen de aanwezigheid van beeld in de einduitspraak en het motiveren van het beeld in de einduitspraak

Beeld in uitspraak	Gebruik beeld gemotiveerd			Gebruik beeld niet gemotiveerd			Totaal
	N	Exp. C	Std. Res.	N	Exp. C	Std. Res.	N
Ja	14	5,2	3,9	0	8,8	-3,0	14
Nee	0	8,8	-3,0	24	15,2	2,3	24
Totaal	14			24			38

Bij 23,7% van de beelden werd door de partijen getwijfeld over de juistheid van het beeld (N=9). Dat werd in 8 zaken gedaan door de verdediging en slechts eenmaal door de officier van justitie. Om te kijken of er een verband is tussen de twijfel over de juistheid van het beeld en het terugkomen van dat beeld in de einduitspraak werd een chi-kwadraattoets uitgevoerd. De resultaten van de toets zijn te zien in Tabel 4. Er is een significante samenhang gevonden tussen de twijfel en het terugkomen van het beeld in de einduitspraak ($\chi^2(1) = 4.508$; $p = 0.034$). Uit de test blijkt echter dat van de verwachte frequenties 25% kleiner is dan 5. Daarom is tevens een Fisher's Exact test uitgevoerd en deze test was ook significant ($p = 0.044$). De z-scores in Tabel 4 geven geen indicatie voor de categorie die de significante relatie veroorzaakt, de hoogste score is $z = 1.5$.

Tabel 4. Relatie tussen twijfel over wat er op een beeld staat en het terugkomen van dat beeld in de einduitspraak

Twijfel	Gebruik beeld gemotiveerd			Gebruik beeld niet gemotiveerd			Totaal
	N	Exp. C	Std. Res.	N	Exp. C	Std. Res.	N
Ja	6	3,3	1,5	3	5,7	-1,1	9
Nee	8	10,7	-0,8	21	18,3	0,6	29
Totaal	14			24			38

Analyse en interpretatie

Beschrijvingen van de partijen

In Bijlage 3 zijn per zaak en per beeld de beschrijvingen van de verdediging en de officier van justitie opgenomen. Als wordt gekeken naar die beschrijvingen, dan is er een aantal

terugkerende manieren waarop beelden worden beschreven. In Tabel 5 is te zien hoe vaak elke manier is gebruikt door de officier van justitie en verdediging. De eerste manier betreft een enkele verwijzing naar het beeld, zonder dat heel duidelijk wordt gemaakt wat daadwerkelijk op het beeld te zien is. Een voorbeeld hiervan is te zien in zaak 6, waarbij de verdediging opmerkt: *“Ja, ik heb de beelden zelf ook gezien.”* De tweede manier van beschrijven maakt gebruik van een vaste zinsopbouw: *“Op het beeld is te zien ...”* Na de vaste zinsopbouw volgt een beschrijving van wat de spreker vindt dat op het beeld te zien is. Een voorbeeld van deze manier van beschrijven komt uit zaak 7, waarin de officier van justitie zegt: *“Op een foto van de bank is te zien dat een man geld pint. Verdachte kent deze man niet.”* De derde manier van beschrijven komt erg overeen met de tweede manier van beschrijven. Het mist alleen de vaste opbouw. Deze manier van beschrijven is net als de tweede manier van beschrijven erg expliciet in betekenis en daardoor sturend over wat er op het beeld te zien is. Dat wat er te zien is, wordt zonder twijfel en als vaststaand beschreven. Een voorbeeld hiervan is de beschrijving van de officier van justitie in zaak 11: *“Uit het filmpje blijkt dat het voorbedachte rade was. De vrouw is overduidelijk gekleed als conductrice en het was duidelijk bedoeld op de conductrice want het werd 'wraak' genoemd in het filmpje. Dat is ook te zien aan de opbouw van het filmpje.”* De vierde manier van beschrijven maakt gebruik van de ik-persoon. Daardoor wordt het duidelijk dat het gaat om wat de spreker uit het beeld opmaakt. Deze manier van beschrijven is daardoor minder sturend dan de tweede en derde manier. Een voorbeeld is te zien in zaak 18 waar de verdediging zegt: *“Ik vind het moeilijk te duiden wat er op de foto staat. Ik vind de foto moeilijk te duiden. Het is moeilijk in te schatten hoe groot de schadewas. Ik zie plekje, maar die zien er ouder uit. Bij het aanrichten van schadewas met een baksteen zou ik grote witte krassen verwachten. Ik kan niet zien waar de schadewas zit en hoe groot het is. Ik kan niet duidelijk zien dat het de koplamp is.”*

Tabel 5. Het aantal beschrijvingen, per manier van beschrijven, per partij

Manier	Aantal keer voorkomend bij de verdediging	Aantal keer voorkomend bij de OvJ	Totaal
1	4	4	8
2	5	3	8
3	9	7	16
4	4	2	6
Totaal	22	16	38

Beschrijvingen en motivering van de rechter

In Bijlage 4 zijn per zaak en per beeld de beschrijvingen van de rechter en zijn motivering tot het gebruik van een beeld in de einduitspraak opgenomen. In de meeste zaken geven niet alle partijen een beschrijving van het beeld. In dit corpus zitten slechts vier zaken waarin zowel beide partijen als de rechter een beschrijving geven van het beeld en waarin de rechter zijn gebruik van het beeld in de einduitspraak motiveert. Dit was het geval in zaak 8, 11, 12 (beeld 1) en 23 (beeld 3). De beschrijvingen van de rechter komen overeen met de vier manieren van beschrijven uit de vorige paragraaf.

In zaak 8 gaat het om camerabeelden van een mishandeling. De officier van justitie geeft een uitgebreide beschrijving van de beelden, waar de verdediging alleen stelt dat er

beeldmateriaal is. De rechter sluit wat betreft de inhoud aan op de officier van justitie, maar gebruikt hier andere woorden voor. De officier van justitie zegt: *“Verdachte loopt richting het slachtoffer, gooit zijn jas op de grond en slaat direct. De twee vechten met elkaar en er komen drie medewerkers tussenbeide. Verdachte rukt zich los en slaat nogmaals.”* De rechter verwoordt het anders: *“De beelden laten zien dat u om de begeleider heen gaat en de aanval zoekt.”* Ook in de motivering blijft de rechter bij zijn eigen verwoording door te stellen: *“Op basis van de camerabeelden acht ik het feit bewezen. We zien op de beelden dat u de aanval zoekt.”* Ondanks dat de rechter zijn eigen woorden kiest, volgt de rechter de inhoud van het betoog van de officier van justitie.

In zaak 11 gaat het om een filmpje van een mishandeling van een conductrice. De vraag is of uit het filmpje voorbedachte rade is op te maken. Beide partijen geven hun mening over de voorbedachte rade, maar de rechter slaat een andere weg in en kiest voor een andere oplossing en beschrijving. Hij noemt het filmpje een treitervlog en in zijn motivatie zegt hij dan ook: *“Ik vind het gebruik van treitervlogs zeer vervelend en aanstootgevend en de dader moet daardoor gestraft worden, mede om een signaal aan de maatschappij te geven.”*

In zaak 12 (beeld 1) worden foto's waarop het blauwe oog van het slachtoffer te zien is beschreven. De verdediging vraagt zich af of de foto's wel bij het delict horen, omdat het slachtoffer zelf niets heeft gezegd over een blauw oog. Ook hier trekt rechter duidelijk zijn eigen lijn en zegt: *“Ik hecht niet veel waarde aan de foto's, maar op de foto is het blauwe oog goed te zien.”* Dat zien we vervolgens terug in de motivering, waarin hij zegt: *“Of de juiste foto erbij zit doet er niet toe, ik acht het feit bewezen op basis van getuigenverklaringen.”* Het beeld voegt uiteindelijk niets toe.

In zaak 23 (beeld 3) worden camerabeelden beschreven waarop een mishandeling te zien is. Het gaat in het bijzonder om verwondingen aan het been. De verdediging beweert dat de agent in plaats van naar zijn been, naar zijn arm grijpt. De officier van justitie zegt: *“Er is beeld waaruit blijkt dat de agent veel pijn heeft.”* Die exacte verwoording komt ook terug in de beschrijving en motivering van de rechter: *“Er zijn camerabeelden waarop te zien is dat de agent in zijn ballen geknepen wordt en veel pijn heeft. Er is ook te zien dat het been van de agent in de buurt van het hoofd van de verdachte is.”* De rechter neemt de beschrijving volledig over in de eigen beschrijving.

Uit deze vier voorbeelden valt geen eenduidige lijn te trekken; het staat niet vast dat de rechter de beschrijvingen van de partijen altijd over neemt. In zaak 8 lijkt het erop dat de rechter het eens is met de beschrijving van de partijen, maar kiest hij wel zijn eigen woorden. In zaak 23 wordt de beschrijving van de officier van justitie helemaal opgenomen in de eigen beschrijving. In zaak 11 zegt de rechter echter niets over het al dan niet aanwezig zijn van voorbedachte rade, maar wil hij een voorbeeld stellen omdat treitervlogs aanstootgevend zijn. In zaak 12 wijst hij de bewijswaarde van het beeld zelfs helemaal af. Dat de rechter zijn eigen koers lijkt te varen, blijkt ook uit zijn beschrijvingen en motiveringen van de overige zaken. Dat zijn de zaken waarin een van de partijen niet aan bod komt en waarin de rechter of geen beschrijving heeft gegeven of het beeld niet heeft gemotiveerd in zijn einduitspraak. Vanwege de beperkte omvang van dit onderzoek verwijs ik voor die beschrijvingen naar Bijlage 3 en 4.

3.2.3. Twijfel

In Bijlage 5 is een overzicht weergegeven van alle zaken waarin werd getwijfeld over wat er op het beeld te zien is, met de bijbehorende beschrijvingen en motivering van de rechter. In de

vorige paragrafen zijn al enkele zaken besproken waarin sprake was van twijfel. In deze paragraaf zal daarom gefocust worden op de zaken die nog niet besproken zijn.

In zaak 11 (beeld 1) wordt getwijfeld aan de voorbedachte rade. De rechter neemt het filmpje op als bewijsmateriaal, maar doet dat vooral om een voorbeeld te stellen voor de maatschappij. Hij laat in het midden of de voorbedachte rade uit het filmpje op te maken is. In zaak 12 (beeld 2) wordt, net als bij het eerder besproken beeld 1 van zaak 12, getwijfeld of het letsel dat op de foto te zien is, het gevolg is van het handelen van verdachte. De rechter kiest ervoor om de foto niet mee te nemen in het bewijs, omdat hij al genoeg heeft aan de getuigenverklaringen: *“Of de juiste foto erbij zit doet er niet toe, ik acht het feit bewezen op basis van getuigenverklaringen.”* In zaak 14 (beeld 3) wordt getwijfeld aan de ernst van het letsel dat op de foto te zien is. De rechter noemt het beeld niet in zijn einduitspraak en zegt slechts: *“Ik heb de beelden nu zelf ook gezien.”* In zaak 15 (beeld 2) wordt door de verdediging gesteld dat de schade die geclaimd wordt niet duidelijk valt af te leiden uit de foto's. In deze zaak gaat de rechter daar in het geheel aan voorbij en noemt hij het beeld niet in zijn einduitspraak. In zaak 18 (beeld 1) wordt tevens getwijfeld aan de schade die geclaimd wordt en hoeveel van die schade zichtbaar is op foto's. Het verschil met zaak 15 is dat in deze zaak door de verdediging uitvoerig wordt stilgestaan bij wat zij wel en juist niet ziet. Het beeld komt in deze zaak dan ook wel terug in de uitspraak: *“Ik vind op basis van de foto dat er schade is. Ik ben het met de verdediging eens dat niet is vast te stellen hoeveel schade er is.”* In zaak 22 (beeld 1) vraagt de verdediging zich af of jodium het letsel op de foto erger doet lijken. De rechter zegt in zijn beschrijving dat hij daar ook aan twijfelt, maar zegt vervolgens niets meer over het beeld in zijn uitspraak. In zaak 23 (beeld 4) wordt net als bij het eerder besproken beeld 3 van zaak 23 (camerabeelden) betwist door de verdediging dat in het been is gebeten. De rechter maakt hier korte metten mee: *“Het been is in de buurt van het hoofd van verdachte en de bijtplekken corresponderen.”*

In de meeste zaken waarin twijfel bestaat over wat er op het beeld te zien is of wat het beeld bewijst, komt dat beeld terug in de einduitspraak. In de uitspraak geeft de rechter aan waarom hij het als bewijs opneemt. In twee gevallen waarin de rechter zich afzijdig houdt over het twijfelachtige beeld, is het argument van degene die de twijfel aankaart erg kort. Er zit geen duidelijke onderbouwing bij en dat kan een reden zijn waarom de rechter een motivering naast zich neer legt. In het geval van zaak 22 is het onduidelijk waarom de rechter niets meer zegt over het beeld. De rechter geeft immers zelf ook aan dat hij twijfelt over de ernst van het letsel.

4. Conclusie & Discussie

Conclusie

Aan de hand van deze resultaten kan tot de volgende conclusies en antwoorden op de deelvragen worden gekomen.

1. Wat is het gebruik van beeld in de rechtszaal?

Van de 70 rechtszaken die zijn bijgewoond werd in 35,7% van de gevallen beeld gebruikt (N=25). In de 25 rechtszaken met beeld werden soms meerdere beelden gebruikt, waardoor het totaal aantal geanalyseerde beelden op 38 ligt. Van de beelden werd 26,3% fysiek getoond (N=10).

2. Hoe wordt het beeld door de partijen beschreven in de rechtszaal?

Van de 38 beelden werd 68,4% kort, in één tot twee zinnen, beschreven (N=26). 31,6% van de beelden werd uitgebreider beschreven (N=12). De wijze waarop de beelden door de partijen werden omschreven valt grofweg in vier manieren te verdelen. Bij de eerste manier wordt enkel verwezen naar het beeld, zonder dat duidelijk wordt gemaakt wat er op het beeld te zien is. De tweede manier van beschrijven maakt gebruik van een vaste zinsopbouw: “Op het beeld is te zien ...” Na de vaste zinsopbouw volgt een beschrijving van wat de spreker vindt dat er op het beeld te zien is. De derde manier van beschrijven heeft geen vaste zinsopbouw, maar komt erg overeen met de tweede manier van beschrijven. Deze manier van beschrijven is net als de tweede manier van beschrijven expliciet in betekenis en daardoor sturend over wat er op het beeld te zien is. De vierde manier van beschrijven maakt gebruik van de ik-persoon. Daardoor wordt duidelijk dat het gaat om wat de spreker uit het beeld op maakt. Dit maakt het minder sturend. De derde manier van beschrijven werd het meeste gebruikt; de meeste beschrijvingen zijn dus erg sturend.

3. Gaat de rechter mee in wat de partijen stellen dat het beeld weergeeft en hoe wordt dat gemotiveerd in de einduitspraak?

De 38 beelden die in de zaken werden beschreven, kwamen voor 36,8% terug in de einduitspraak van de rechter (N=14). Als het beeld werd genoemd in de einduitspraak, dan werd in alle gevallen het gebruik van dat beeld gemotiveerd door de rechter (N=14). Wat betreft de inhoud van de beschrijvingen van de rechter en zijn motiveringen valt geen eenduidige lijn op te maken, in die zin dat niet vaststaat dat de rechter de beschrijvingen van de partijen altijd overneemt. Er is niet altijd overlap tussen de beschrijvingen. In sommige zaken lijkt het erop dat de rechter het eens is met de beschrijving van de partijen, maar kiest hij wel zijn eigen woorden. In andere zaken wordt de beschrijving van één of beide partijen helemaal opgenomen in de eigen beschrijving. In andere zaken lijkt de rechter echter zijn eigen koers te varen en kiest hij voor zijn eigen invulling en woorden of wijst hij de bewijswaarde van het beeld af.

4. Hoe wordt omgegaan met beelden waarbij twijfel bestaat over wat er op het beeld te zien is?

Bij 23,7% van de beelden werd door de partijen getwijfeld over de wat er op het beeld te zien is (N=9). Uit analyse bleek dat als er wordt getwijfeld aan de juistheid van het beeld, de rechter meestal iets zegt over het beeld in zijn einduitspraak. Hij geeft dan in zijn uitspraak aan wat zijn mening is over het beeld. In de gevallen waarin de rechter een motivering achterwege laat, wordt in twee van de drie gevallen niet onderbouwd waarom er twijfel is. Dat kan een reden zijn voor de rechter om niets meer over het beeld te zeggen.

Dat brengt ons terug naar de hoofdvraag: *Hoe komt het beeldmateriaal dat ter zitting door de partijen wordt beschreven terug in de motivering van de einduitspraak van de rechter en hoe gaat de rechter om met beelden waarbij twijfel bestaat over wat er op het beeld te zien is?*

Beeldmateriaal dat ter zitting wordt beschreven komt voor iets meer dan 1/3^e terug in de einduitspraak. De manier waarop het beeld terugkomt in de motivatie is wisselend; er zit geen eenduidige lijn in. Soms wordt een beschrijving van de officier van justitie of de verdediging volledig overgenomen en op andere momenten veegt de rechter de bewijswaarde van het beeld van tafel. In de meeste gevallen waarin twijfel bestaat over wat er op het beeld te zien is, wordt door de rechter in de einduitspraak gemotiveerd wat zijn mening is over de bewijswaarde van het twijfelachtige beeld.

Discussie

Na dit onderzoek weten we iets meer over het gebruik van beeld in de Nederlandse rechtszaal. Binnen dit corpus werd in ongeveer 1/3^e van de zaken gebruik gemaakt van beeld. In iets meer dan 1/3^e van de zaken met beeld werd het beeld gebruikt in de einduitspraak en werd dat gebruik gemotiveerd. Als er werd getwijfeld over een beeld, dan besteedde de rechter daar meestal aandacht aan in de einduitspraak.

In het licht van het theoretisch kader wijzen de resultaten erop dat de overtuigende kracht van beeld terugkomt in de manier van beschrijven van het beeld. Als een spreker een beeld beschrijft, dan doet hij dat in de meeste gevallen op een manier die expliciet in betekenis is en daardoor erg sturend. Dat wat de spreker beschrijft, kan niet anders dan kloppen. Deze formuleringen hebben echter niet per definitie hun werking op de rechter. Uit de conclusie van deelvraag 2 blijkt dat de rechter per zaak wisselend met het beeld om gaat. In die zin lijkt beeld ook een effect op de rechter te hebben: in het gros van de zaken hanteert de rechter zijn eigen interpretatie en formulering boven het gesproken woord.

Positief is de manier waarop de rechter omgaat met twijfel over wat er op een beeld te zien is. In de meeste zaken motiveert de rechter wat hij met die twijfel doet. Idealiter wordt aan elke vorm van twijfel aandacht besteed. Maar ook de huidige manier van motiveren kan verbeterd worden. Ondanks dat de rechter aandacht besteedt aan de twijfel in zijn einduitspraak, is de uitleg uitvoerig. Een aanbeveling in de richting van de opleiding voor rechters is dan ook dat wordt geïnstrueerd om in het geval van twijfel aan een beeld het gebruik van dat beeld als bewijsmateriaal extra duidelijk te motiveren. Dat maakt de uitspraak voor de burger transparanter.

Wat verdere vragen oproept is het feit dat in slechts 36,8% van de zaken de rechter een besproken beeld opneemt in zijn einduitspraak. Het is nog onduidelijk wat daar de reden voor is. Of het gebruik van beeld te vaker in het voordeel of nadeel van de verdachte uitvalt, blijft ook onbeslist. Dat komt voort uit het feit dat in dit onderzoek alleen is gekeken naar wat over het beeld werd gezegd. In het midden is gelaten wat de eindresultaten zijn van de zitting. Werd de verdachte vrijgesproken of veroordeeld? In vervolgonderzoek zou kunnen worden gekeken of de Nederlandse rechter, net zoals in de mocktrials in Amerika, iemand vaker veroordeelt nadat beeld als bewijsmateriaal is aangevoerd. Kanttekening hierbij is dat in Nederland geen gebruik wordt gemaakt van juryrechtspraak, waardoor een vergelijkbare mocktrial moeilijk uitvoerbaar is. Wel kan onder veelvoorkomende feiten (in de corpus van dit onderzoek waren dat onder andere diefstal en mishandeling) worden onderzocht of beeldgebruik in de rechtszaal ook daadwerkelijk tot meer veroordelingen leidt dan in zaken waarin dat niet het geval is.

Zoals elk onderzoek kent ook dit onderzoek zijn tekortkomingen. Allereerst gaat het in dit onderzoek om een kleine steekproef onder politiezittingen van de rechtbank Midden-Nederland. Het gaat daardoor om een handvol rechters. De observaties zijn veelal door de drie studenten afzonderlijk verricht. Ondanks het feit dat tijdens het testen van het codeerschema is ingezet op overeenkomstige interpretatie, blijft het invullen van het codeerschema een aangelegenheid die afhankelijk is van de eigen, subjectieve interpretatie van de student. Rechters zijn bereid om tussen de zaken door vragen te beantwoorden van het publiek. Op een van deze momenten liet een rechter weten dat er vaak veel meer beelden in een dossier zitten dan dat op zitting behandeld worden. Slechts de belangrijkste bewijsstukken worden voorgehouden. Om bovenstaande problemen gedeeltelijk op te lossen zou ik adviseren om in vervolgonderzoek een grotere steekproef te nemen, onder meerdere rechtbanken in Nederland. Daarnaast zouden in plaats van individuele observaties, observaties in duo's of in

kleine groepen gehouden kunnen worden. Op die manier kan voor elke zaak overeenstemming worden bereikt over de observaties.

5. Literatuurlijst

- Bright, D.A. & Goodman-Delahunty, J. (2006). Gruesome evidence and emotion: anger, blame, and jury decision-making. *Law and Human Behaviour*, 30(2), 183-202.
- Donker, H.J. (2008). Juryrechtspraak nader bekeken. *Tijdschrift voor de rechterlijke macht*, 9, 395-400.
- Douglas K.S., Lyon D.R & Ogloff J.R.P. (1997). The impact of graphic photographic evidence on mock jurors' decisions in a murder trial: Probative or prejudicial? *Law and Human Behavior*, 21(5), 485-501.
- Dubelaar, M.J. & Vanderveen, G.N.G. (2009). Beeld en geluid in het strafproces. *Nederlands Juristenblad*, 84, 1954-1960.
- Feigenson, N.R. & Spiesel, Ch.O. (2011). Digitaal beeldmateriaal: revolutie in de rechtszaal. *Justitiële Verkenningen*, 37(7), 56-78.
- Flight, S. (2016). Politie en beeldtechnologie: gebruik, opbrengsten en uitdagingen. *Justitiële Verkenningen*, 42(3), 68-94.
- Hoogwater, S. (2007). Kracht van beeld in de rechtszaal. *Advocatenblad* 5, 178- 180.
- Hoven, P.J. van den. (2012) Beeldgebruik in de rechtszaal. Van 'Kijk zelf maar' naar 'Laat maar zien'. *Nederlands Juristenblad*, 6, 383-387.
- Italianer, A. (2008), Groepsgeweld gefilmd; de zaak van de Rijswijkse jongeren, *Opportuun* 10, 6-7
- Kassin, S.M & Garfield, D.A. (1991). Blood and Guts: General and Trial-Specific Effects of Videotaped Crime Scenes on Mock Jurors. *Journal of Applied Social Psychology*, 21(18), 1459-1472.
- Vanderveen, G.N.G. (2011). Beeldmateriaal in de Nederlandse strafrechtstketen. *Justitiële Verkenningen*, 37(7 - Visuele technieken in opsporing en rechtspraak), 10-28.
- Whalen, D. H., & Blanchard, F. A. (1982). Effects of photographic evidence on mock juror judgement. *Journal of Applied Social Psychology*, 12(1), 30-41.